C/2026/3539

22.7.2026 г.

Становище на Европейския икономически и социален комитет

Забрана на конверсионните практики в Европейския съюз

(становище по собствена инициатива)

(C/2026/3539)

Докладчик: **Pascal DEBAY**

Съдокладчик: **Ionuț SIBIAN**

Съветници	Peter DUNNE (съветник на докладчика, II група) Ana-Bianca OPREA (съветник на съдокладчика, III група)
Решение на Пленарната асамблея	4.12.2025 г.
Правно основание	Член 52, параграф 2 от Правилника за дейността
Компетентна секция	„Заетост, социални въпроси и гражданство“
Приемане от секцията	24.2.2026 г.
Приемане на пленарна сесия	29.4.2026 г.
Пленарна сесия №	605
Резултат от гласуването („за“/„против“/„въздържал се“)	169/3/9

1. Заключения и препоръки

1.1. ЕИСК категорично осъжда всички форми на конверсионни практики, целящи промяна, потискане или заличаване на сексуалната ориентация, половата идентичност и/или изразяването на половата принадлежност на дадено лице. Конверсионните практики са в нарушение на абсолютната забрана на изтезанията и нечовешкото или унизително отношение или наказание.

ЕИСК препоръчва:

1.2. Европейската комисия (Комисията) да представи предложение за правнообвързваща забрана от ЕС на конверсионните практики (забраната). С предложената забрана следва да се забранят извършването и рекламирането на всички дейности, целящи промяна, потискане или заличаване на сексуалната ориентация, половата идентичност и/или изразяването на половата принадлежност на дадено лице;

1.3. забраната следва да бъде формулирана по изчерпателен и точен начин, като ясно се определят действията, представляващи конверсионни практики;

1.4. забраната следва да е насочена към конверсионните практики, прилагани върху деца или възрастни, и рекламирането на такива практики. Тя следва да се отнася за всички публични, частни, професионални и непрофесионални субекти, които участват в конверсионни практики или ги рекламират. Нито една забрана не следва да се използва за налагане на наказателна или гражданска отговорност на преживелите конверсионни практики;

1.5. със забраната следва да се определят подходящи санкции за тези, които участват в конверсионни практики или ги рекламират. Тези санкции следва да отразяват тежките телесни повреди, причинени от конверсионните практиките, и да бъдат достатъчни, за да възпрат лицата от участие в тези практики или рекламирането им;

1.6. забраната следва да обхваща половите характеристики, за да защитава интерсексуалните лица от нетерапевтични интервенции, за които те не са дали съгласие и които представляват форма на конверсионна практика, с която се налага насилствено привеждане в съответствие с двуполовия модел;

1.7. Комисията следва да извършва годишна оценка, в консултация с организираното гражданско общество, за да упражнява надзор над прилагането на забраната хоризонтално и вертикално във всички държави членки. Една забрана е ефективна само ако е придружена от силен механизъм за мониторинг;

1.8. Комисията следва да финансира специализирано обучение за ключови специалисти с цел откриване на конверсионни практики, да подкрепя лицата, преживели такива практики и да осигурява сътрудничество и подходящо финансиране за защитаващите ЛГБТИК+ НПО, които играят централна роля в подкрепата на първа линия, мониторинга, докладването и специализираната помощ;

1.9. Комисията следва да финансира образованието и повишаването на осведомеността, с цел обществеността да придобие повече знания за конверсионните практики. По-обширната осведоменост на обществеността е от ключово значение за откриването и изкореняването на подобни практики. Комисията следва да включи тези мерки като част от своята програма за справяне с конверсионните практики в Стратегията за равнопоставеност на ЛГБТИК+ за 2026—2030 г.

2. **Общи съображения**

2.1. Европейската гражданска инициатива (ЕГИ) отправя искане към Комисията да въведе законова забрана на конверсионните практики, насочени към ЛГБТИК+ лицата в ЕС ([1]). Тези практики, обикновено наричани „конверсионни терапии“, целят да променят или да потиснат сексуалната ориентация, половата идентичност или изразяването на половата принадлежност.

2.2. Конверсионните практики се определят като жестоки, нечовешки и унизителни и потенциално представляващи мъчение от ООН, комисаря на Съвета на Европа за правата на човека и Агенцията на Европейския съюз за основните права (FRA). В институциите на ЕС и Съвета на Европа множество други заинтересовани страни изрично се застъпват за забраната на конверсионните практиките, включително Европейският парламент, Парламентарната асамблея на Съвета на Европа и Конгресът на местните и регионалните власти.

2.3. Инициативата, стартирана през януари 2024 г. от Френската асоциация срещу конверсионната терапия (ACT), бързо получи подкрепа и събра 1 128 063 подписа. Комисията трябва да отговори до 18 май 2026 г., като посочи всички планирани последващи мерки.

2.4. Понастоящем конверсионните практики са забранени в различна степен в осем държави — членки на ЕС: Белгия, Германия, Гърция, Испания, Кипър, Малта, Португалия и Франция. В останалите деветнадесет държави членки не съществува конкретна законова забрана или рамка за ограничаване на подобни практики. Забрани има и в Норвегия и Исландия, както и в държави извън Европа като Канада, Нова Зеландия и Еквадор.

2.5. ЕИСК приветства тази важна ЕГИ с голямо задоволство, понеже вече е отправял призив за забрана на конверсионните практики ([2]).

2.6. ЕИСК отбелязва, че според резултатите от проучването на FRA „ЛГБТИК III“ един на всеки четирима респонденти е преминал през някаква форма на „конверсионна терапия“ ([3]). Твърди се, че 11 % от тези практики се извършват от членове на семейството, а 5 % — от религиозни организации. Докладваните инциденти включват физическо насилие (3 % от респондентите), сексуално насилие (1 %) и словесни обиди или унижение (14 %). Половината от транссексуалните жени (47 %) и транссексуалните мъже (48 %) са били подложени на подобни „конверсионни терапии“. Сред участниците в проучването 76 % от анкетираните заявяват, че не са дали съгласие за тези „терапии“, а 13 % отговарят, че са преминали през конверсионни практики в резултат на натиск или заплахи. Въпреки разликите в оценките тези цифри подчертават тревожния мащаб на конверсионните практики в ЕС.

([1]) Европейската гражданска инициатива „Забрана на конверсионните практики в Европейския съюз“, регистрационен номер в Комисията: ECI(2024)000001.

([2]) ОВ C 286, 16.7.2021 г., стр. 128; Доклад на постоянната група „Основни права и правова държава“ на Европейския икономически и социален комитет, с който завършва нейният първи цикъл на посещения на държави: *ОСНОВНИ ПРАВА И ПРАВОВА ДЪРЖАВА Развитие на национално равнище от гледна точка на гражданското общество за периода 2018—2024 г.*, стр. 39.

([3]) Агенция на Европейския съюз за основните права, *LGBTIQ equality at a crossroads: progress and challenges* („Равенството на ЛГБТИК на кръстопът: напредък и предизвикателства“) (Агенция на Европейския съюз за основните права, 2024 г.), стр. 23.

2.7. ЕИСК подчертава, че претърпелите конверсионни практики трябва да бъдат изрично признати за „жертви“ на престъпления от омраза и защитавани съгласно Директивата относно правата на жертвите. Те трябва да имат достъп до специализирани услуги за подкрепа, правна помощ и защита от вторична виктимизация по време на съдебни производства, независимо дали практиката е извършена например от членове на семейството, религиозни съветници или медицински специалисти.

2.8. ЕИСК подчертава, че конверсионните практики не се базират на научна основа, а имат вредни последици, като например предизвикване или засилване на чувството на срам, вина, отвращение от себе си и безполезност. Това може да доведе до по-високи равнища на депресия, тревожност, посттравматично стресово разстройство, мисли и опити за самоубийство. Това подкопаване на психичното здраве и благосъстояние засяга хора от всички възрасти, но е особено пагубно за децата и младите хора. Основните организации в областта на медицината и психологическата помощ осъждат конверсионните практики като научно необосновани, неефективни и опасни, а също и като несъвместими с правата на човека ([4]). Освен това конверсионните практик оказват отрицателно въздействие върху обществеността, тъй като засилват погрешното и стигматизиращо убеждение, че сексуалната ориентация, половата идентичност или изразяването на половата принадлежност могат или трябва да бъдат „лекувани“.

2.9. ЕИСК е убеден, че конверсионните практики представляват нарушения на правата на човека и че потенциално нарушават множество гаранции, установени в Европейската конвенция за правата на човека ([5]) (ЕКПЧ, ETS № 5), включително членове 2, 3, 8, 9, 10 и 14, както и член 1 от Протокол № 12 към Конвенцията. Член 3 от ЕКПЧ забранява изтезанията и нечовешкото или унизително отношение или наказание. Европейският съд по правата на човека се е произнесъл, че практики, които причиняват тежко физическо или психологическо страдание — като например принудителни медицински интервенции, електрошок или принудителна психологическа манипулация — може да са в нарушение на член 3 от ЕКПЧ ([6]).

2.10. ЕИСК е силно загрижен за защитата на правата на децата. За децата вероятността да бъдат подложени на „конверсионни терапии“ и да бъдат сериозно увредени от тях е особено голяма. Правото на родителите да упражняват контрол над детето си и да се грижат за него се ограничава от висшите интереси на детето. Независимият експерт на ООН по защитата от насилие и дискриминация на основата на сексуална ориентация и полова идентичност отбелязва, че налагането на конверсионни терапии на децата е несъвместимо с висшите интереси на тези деца ([7]).

2.11. ЕИСК отбелязва новата Стратегия за равнопоставеност на ЛГБТИК+ за периода 2026—2030 г., в която се потвърждава ангажиментът на ЕС по отношение на равенство и се дава приоритет на прилагането и сътрудничеството, включително на подкрепата, оказвана на държавите членки с цел намаляване на разпространението на конверсионните практики ([8]). Комисията се ангажира да вземе предвид ЕГИ и ЕИСК настоятелно я призовава да предложи включването на конверсионните практики като „европрестъпления“ съгласно член 83, параграф 1 от ДФЕС и да ги признае за престъпления от омраза, като гарантира еднакво равнище на защита в целия ЕС.

2.12. Професионалните организации в цяла Европа, включително националните сдружения на психолози, психиатри, психотерапевти и консултанти, изрично забраняват конверсионните практики. Макар че тези професионални забрани имат важна превантивна роля, те си остават само етични насоки, а не правни гаранции, и се прилагат в различна степен в ЕС. Законовите забрани дават по-силна и по-последователна форма на защита, като допълват етичните стандарти, спазвани от специалистите по психично здраве.

2.13. ЕИСК подчертава, че конверсионните практики водят до тежки социално-икономически лишения и високи нива на социално изключване за преминалите през тях. Психологическата травма в резултат на практиките, включваща депресия и посттравматично стресово разстройство, сериозно подкопава пригодността за заетост и резултатите на работното място. За да се гарантира пълното включване на ЛГБТИК+ лицата на пазара на труда, държавите членки трябва да признаят тези вреди като пречки пред заетостта и да предоставят интегрирани услуги за подпомагане, за да помогнат на жертвите да се реинтегрират в професионалния живот.

([4]) Вж. например Европейска психиатрична асоциация, „EPA Statement on conversion „therapies“ and LGBTQ Patients“ („Изявление на EPA относно конверсионните „терапии“ и ЛГБТК пациентите“).

([5]) В член 6, параграф 2 от ДЕС е предвидено, че Европейският съюз „се присъединява към Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи“.

([6]) Вж. например *VC срещу Словакия*, жалба№ 18968/07 (ЕСПЧ, 8 ноември 2011 г.); *Spivak срещу Украйна*, жалба№ 21180/15 (ЕСПЧ, 5 юни 2025 г.).

([7]) Доклад на независимия експерт по защитата от насилие и дискриминация на основата на сексуална ориентация и полова идентичност — Практики на т.нар. „конверсионна терапия“ 2020 г.

([8]) Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите — Стратегия за равнопоставеност на ЛГБТИК+ за 2026—2030 г., COM(2020) 725 — final.

2.14. Комисията, в сътрудничество с държавите членки, следва да приеме мерки за борба с дезинформацията относно конверсионните практики, особено в интернет. Необходим е механизъм за наблюдение на прилагането на Директивата за аудио-визуалните медийни услуги и Акта за цифровите услуги, за да се предотврати рекламирането на тези вредни практики.

2.15. Програмите за финансиране на ЕС следва да бъдат тясно свързани със зачитането на европейските ценности и да го включват като условие (член 2 от ДЕС). ЕИСК препоръчва да се извършва предварителен и последващ одит на многообразието на финансираните от ЕС проекти, за да се гарантира, че те не насърчават конверсионните практики. Освен това на неправителствените организации, които предоставят правна и психологическа подкрепа на пострадалите през такива практики, следва да се отпуска специално финансиране по програмата „Граждани, равенство, права и ценности“.

2.16. ЕИСК е силно загрижен относно нарушенията на правата на човека като цяло и по-специално относно мотивираните от политически или религиозни убеждения нарушения на правата на ЛГБТИК+. Дискриминацията, насилието и изтезанията, насочени срещу лица на територията на ЕС, са несъвместими с основните ценности на ЕС за толерантност и свобода.

3. **Конкретни бележки**

Наказателноправна забрана на конверсионните практики

3.1. ЕИСК признава, че навсякъде в Европа продължават да се обсъждат най-ефективните средства за борба с конверсионните практики.

3.2. Понастоящем в ЕС повечето държави членки, които са забранили тези практики, са ги обявили за престъпления. Въпреки че заплахата от наказателна отговорност може да откаже някои жертви да съобщят за злоупотребите, прилагането на наказателното право е най-добрият начин да се признаят значителните вреди, причинявани от конверсионните практики, и по всяка вероятност има по-силен възпиращ ефект от гражданските санкции.

3.3. Макар че е възможно в някои държави членки съществуващите разпоредби на наказателното или гражданското право вече да могат да се прилагат за санкциониране на конверсионните практики, да се разчита на съществуващите закони, вместо да се въведе специална правна забрана на конверсионните практики, означава да се пренебрегнат както символичното значение на изричната забрана, така и трудностите, които някои жертви може да срещнат, ако са принудени да включат преживяната от тях злоупотреба в по-общо определение за вреда съгласно наказателното или гражданското право.

3.4. Макар че включването в наказателното право е силен възпиращ фактор, ЕИСК подчертава, че всяка наказателна забрана на конверсионните практики трябва да бъде част от подхода на възстановителното правосъдие. Наказанията следва да бъдат допълнени от задължително обучение за нарушителите и — което е от решаващо значение — от силна социална подкрепа за жертвите, за да не се допуска страхът от наказателно преследване да възпира сигнализирането в семеен или религиозен контекст.

Практически обхват на забраната на конверсионните практики

3.5. Важно е всяка забрана от ЕС на конверсионните практики да бъде формулирана изчерпателно и точно, особено когато е включена в наказателното право.

3.6. В забраната от ЕС трябва ясно да бъдат определени действията, които представляват конверсионни практики. Въпреки че няма единно определение на конверсионните практики, възприето от държавите членки, ЕИСК отбелязва, че всяко определение на ЕС трябва да обхваща пълния набор от злоупотреби — включително физическа, емоционална, финансова — които може да се използват при опит за промяна на сексуалната ориентация, половата идентичност или изразяването на половата принадлежност на дадено лице.

3.7. Със забраната от ЕС трябва да се забранява както участието в конверсионни практики, така и рекламирането на тези практики. Забраната за рекламиране, често срещана сред държавите членки, които вече са забранили конверсионните практики, е от съществено значение за намаляване на възможностите за прилагане на тези практики, както и за правилното санкциониране на участниците, които не прилагат конверсионни практики, но насочват отделни хора към подобни дейности.

3.8. ЕИСК препоръчва, както в случая с други подобни престъпления, всяка забрана на конверсионни практики да има извънтериториално действие, така че да се забрани извеждането на лица извън ЕС с цел подлагането им на конверсионни практики в юрисдикция извън ЕС.

Основания, за които е предвидена защита при забраната на конверсионните практики

3.9. ЕИСК препоръчва забраната от ЕС на конверсионните практики да обхваща усилията за промяна на *сексуалната ориентация, половата идентичност* или *изразяването на половата принадлежност* на дадено лице. Тези три основания понастоящем са включени в законодателството относно конверсионните практики на Белгия, Гърция, Испания, Кипър, Малта и Португалия.

3.10. Въпреки че *изразяването на половата принадлежност* е по-слабо развита концепция в европейското право в областта на правата на човека, конверсионните практики, насочени към транссексуални и небинарни лица, често са насочени към външното изразяване на техния пол, което може да бъде катализатор за най-тежките форми на свързани с конверсията вреди.

3.11. Навсякъде в Европа включването на *половата идентичност* среща отпор, тъй като ограничава способността на клиничните специалисти да участват в разговори относно половата идентичност, които се налагат по медицински причини. ЕИСК обаче отбелязва, че няма причина забраната от ЕС да не може да бъде формулирана достатъчно ясно, така че да даде възможност да се предоставят всички добросъвестни и подходящи от медицинска гледна точка грижи, съобразени с пола, включително разговори за половата история на лицата. Във всяка забрана от ЕС следва ясно да се прави разлика между „грижите за утвърждаване на пола“ и вредните опити за „конверсия“. Тази яснота е от съществено значение за защитата на медицинските специалисти, които предоставят морална подкрепа.

3.12. ЕИСК подчертава, че всяка забрана от ЕС на конверсионните практики следва да обхваща и половите характеристики, за да защитава интерсексуалните лица от ненужни от медицинска гледна точка интервенции, за които те не са дали съгласие и които представляват форма на конверсионна практика, с която се налага насилствено привеждане в съответствие с двуполовия модел. Въз основа на вече изразените си позиции ЕИСК призовава за пълна забрана на „интерсексуалното осакатяване“ ([9]).

3.13. ЕИСК силно препоръчва във всяка забрана от ЕС на конверсионни практики да се посочва ясно, че забраната на такива практики във връзка със *сексуалната ориентация* не оправдава отказа на подходящи от клинична гледна точка здравни грижи на транссексуални и небинарни деца.

Лично приложно поле на забраната на конверсионните практики

3.14. В държавите — членки на ЕС, които вече са забранили конверсионните практиките, съществува широк консенсус, че всяка забрана следва да се прилага за всички деца без изключение. С тази позиция, която ЕИСК подкрепя, се признава уникалната податливост на децата на вредите от конверсионните практики.

3.15. Що се отнася до пълнолетните лица, все още има известно несъгласие за това дали законът следва да забранява конверсионните практики за всяко пълнолетно лице или дали, както е в Малта, Гърция и Германия, забраната следва да обхваща само пълнолетните лица, които не са в състояние да дадат свободно и информирано съгласие за такива практики и/или не го правят. В последната позиция се подчертава правото на автономните лица на самоопределяне и на свободен избор, дори когато по този начин пълнолетното лице е изложено на вреди или злоупотреби.

3.16. ЕИСК признава, че специфичните социални и културни обстоятелства, при които обикновено се извършват конверсионните практики, значително подкопават способността на всяко пълнолетно лице, независимо от възрастта, да даде *свободно* и *информирано* съгласие. Следователно ЕИСК препоръчва забраната от ЕС на конверсионните практики да обхваща както децата, така и всички пълнолетни лица. Когато такава забрана дава възможност на пълнолетните лица да дават съгласие за дейности, които попадат в определението за конверсионни практики, законът следва, както в Малта, да признава широк набор от фактори, които правят невалидно предоставеното съгласие.

3.17. Що се отнася до извършителите на конверсионни практики, ЕИСК препоръчва забраната от ЕС да бъде с подходящ широк обхват — включително всички публични, частни, професионални и непрофесионални участници, които участват в дейности или рекламират дейности, имащи за цел промяна на сексуалната ориентация, половата идентичност или изразяването на половата принадлежност на друго лице.

3.18. Може да е уместно в забраната от ЕС да се определят конкретни участници или да се наложи повишена отговорност за лицата (напр. родители, преподаватели, клинични специалисти, социални работници), които извършват конверсионни практики върху лица, спрямо които са в позиция, предполагаща доверие. Дадено лице или група обаче не могат да избегнат отговорност само защото са действали извън официалната си роля или формализираните/професионалните отношения с жертвата на практиките.

([9]) ОВ C 286, 16.7.2021 г., стр. 128.

Свобода на мисълта, съвестта и религията

3.19. Свободата на мисълта, съвестта и религията са основни ценности навсякъде в Европа и са защитени както от член 9 от ЕКПЧ, така и от член 10 от Хартата на основните права на ЕС.

3.20. Често срещана критика към забраните на конверсионните практики е, че подобни ограничения ограничават по недопустим начин правото както на извършителите, така и на преживелите практиките свободно да упражняват своите религиозни убеждения. ЕИСК признава значението на надеждната защита на свободата на религията и отбелязва, че забраните на конверсионните практики не налагат и не бива да налагат на вярващите или религиозните организации да променят убежденията си относно сексуалната ориентация, половата идентичност и изразяването на половата принадлежност.

3.21. Свободата на религията е квалифицирано право и не може да се използва, за да се оправдава подлагането на други хора на насилие или дискриминация поради тяхната сексуална ориентация, полова идентичност или изразяване на половата принадлежност. Поради това ЕИСК препоръчва при забрана от ЕС да не предвижда изключение за лица, които твърдят, че участват в конверсионни практики или рекламират такива практики в съответствие със своите религиозни убеждения.

Санкции, свързани със забраните на конверсионните практики

3.22. В държавите членки, които вече са приели забрани на конверсионните практики, съществуват множество санкции, включително различни срокове на лишаване от свобода и парични глоби. ЕИСК препоръчва, с цел гарантиране на ефикасност, забраната от ЕС на конверсионните практики да включва подходящи санкции, които да отразяват както тежестта, така и сериозността на извършеното престъпление.

3.23. Забраната от ЕС следва да задължава държавите членки, които при целесъобразност осъществяват трансгранично сътрудничество, да въведат подходящи механизми за мониторинг, разследване и санкциониране на конверсионните практики там, където те съществуват.

3.24. При някои обстоятелства може да е целесъобразно в забраната от ЕС да се отчитат отегчаващи фактори, като възрастта на жертвата и/или съществуването на отношения на доверие, които може да повлияят на приложимата санкция (приложимите санкции) за участието в конверсионни практики или рекламирането на такива практики.

3.25. Когато забраната от ЕС на конверсионни практики се налага посредством наказателното право, може да е целесъобразно да се включат и граждански, административни или регулаторни санкции, като например загуба или временно отнемане на професионален лиценз или правото за практикуване в дадено професионално направление.

Брюксел, 29 април 2026 г.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Séamus BOLAND